

โรคของเยื่อตา

Diseases of Conjunctiva

รสสุคนธ์ กชรัตน์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University Publishing House

www.nupress.grad.nu.ac.th

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

รสสุคนธ์ คชรัตน์.

โรคของเยื่อตา.-- พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร 2559.

106 หน้า.

1. ตา--โรค. I. ชื่อเรื่อง.

617.7

ISBN 978-616-7902-58-6

สพ. 014

โรคของเยื่อตา

รสสุคนธ์ คชรัตน์

สงวนลิขสิทธิ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2559 จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม ราคา 280 บาท

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

มีวางจำหน่ายที่

- ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารวิทยุทิศ ชั้น 14 ซอยจุฬาลงกรณ์ 64 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10380
สาขา ศาลาพระเกียรติ กรุงเทพฯ โทร. 0-2218-7000-3
สยามสแควร์ กรุงเทพฯ โทร. 0-2218-9881, 0-2255-4433
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-5
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา โทร. 044-216131-2
มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (ร.ร.จปร.) จังหวัดนครนายก โทร. 037-393-023, 037-393-036
จัดรัสจามจุรี กรุงเทพฯ โทร. 0-2160-5301
รัตนธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี โทร. 0-2950-5408-9
มหาวิทยาลัยพะเยา โทร. 0-5446-6799, 0-5446-6800
สาขาย่อยคณะครุศาสตร์จุฬาฯ โทร. 0-2218-3979
- เสียงทิพย์บุ๊คเซ็นเตอร์ 108/3-5 ถนนเอกาทศรถ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0-5525-8862
สาขา มหาวิทยาลัยนเรศวร อาคารขวัญเมือง จังหวัดพิษณุโลก โทร. 0-5526-1616
ศูนย์การเรียนรู้พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเทศบาลนครพิษณุโลก ถนนขุนพิเรนทรเทพ จังหวัดพิษณุโลก โทร. 084-814-7800
- ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาคารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-0113
- ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาคารอเนกประสงค์ ชั้น 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2613-3899, 0-2623-6493
สาขา ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โทร. 0-5394-4990-1
ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา โทร. 0-7428-2980, 0-74282981
- ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทร. 0-4320-2842

กองบรรณาธิการ กองบรรณาธิการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

ออกแบบปก วิระชิตา ศรีตาเดชา

พิมพ์ที่ รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3 30-31 ถนนพญาไท อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0-5525-8101

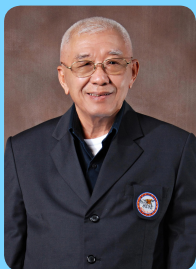

คำนิยม

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือโรคของเยื่อตาเล่มนี้ ผศ.พญ.รศสุคนธ์ คชรัตน์ได้พยายามรวบรวม วิเคราะห์ และเรียบเรียงเป็นเวลามากกว่า ๒ ปี เพื่อถ่ายทอดงานออกมาเป็นหนังสือ โดยเนื้อหาของหนังสือได้ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับโรคตา เช่น อาการของโรค วิธีการรักษา และคำแนะนำในการปฏิบัติตัว เป็นต้น ผู้เขียนเรื่องนี้เป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านนี้ ทำให้ผู้อ่านมั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้รับมีเนื้อหาถูกต้อง ชัดเจน ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ไม่ยาก และสามารถนำไปปรับใช้ประโยชน์ได้ นับว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะมีหนังสือที่ดีและมีประโยชน์เช่นนี้ ผลิตออกสู่สังคมอีกเล่มหนึ่ง

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์กำจร ตติยกวี)

คำนิยม

อธิการบดีมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

อาจารย์ผู้ใหญ่ในราชวิทยาลัยจักษุวิทยาท่านหนึ่ง ท่านบอกผมว่า โรคของเยื่อบุตา เป็นโรคที่พบได้บ่อยในเวชปฏิบัติทุกระดับตั้งแต่คลินิก ขนาดเล็ก โรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงเรียนแพทย์ขนาดใหญ่ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ ทั่วไป หรือจักษุแพทย์ ก็ต้องมีโอกาสได้ตรวจรักษาผู้ป่วยโรคของเยื่อบุตา อยู่บ่อยๆ

ผมรู้สึกยินดีที่อาจารย์แพทย์หญิงรสสุคนธ์ คชรัตน์ ภาควิชา จักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้แต่งตั้งตำราเรื่องโรคของ เยื่อบุตา ซึ่งอาจารย์ได้รวบรวมและเรียบเรียงความรู้เกี่ยวกับเยื่อบุตาทั้งความรู้ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน และความรู้ทางคลินิกอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กายวิภาค ของเยื่อบุตา การอักเสบ ประสิทธิภาพ และการตรวจเยื่อบุตา ตลอดจนโรคของ เยื่อบุตาที่พบบ่อย เช่น การอักเสบ หรือการติดเชื้อของเยื่อบุตา โรคของ เยื่อบุตาที่เกิดจากอุบัติเหตุ สารเคมี การเสื่อมของเยื่อบุตา และเนื้องอกของ เยื่อบุตา เป็นต้น

เมื่อผมได้อ่านต้นฉบับเรื่องโรคของเยื่อบุตานี้ ผมมีความมั่นใจอย่าง ยิ่งว่า “ตำราเรื่องโรคของเยื่อบุตา” เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการ สอนทั้งในระดับนักศึกษาแพทย์ แพทย์ประจำบ้าน แพทย์ทั่วไป ตลอดจนจักษุ แพทย์ซึ่งทุกท่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการตรวจวินิจฉัย และรักษา ผู้ป่วยโรคของเยื่อบุตาได้เป็นอย่างดี

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน

คำนำ

หนังสือโรคของเยื่อตาเล่มนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับข้อควรระวังทั่วไปของโรคตาที่พบบ่อย อาการของโรค วิธีการรักษา และคำแนะนำในการปฏิบัติตัว ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ผู้เขียน

มีวัตถุประสงค์ให้เป็นหนังสืออ่านประกอบการเรียนสำหรับนิสิตแพทย์พยาบาลเวชปฏิบัติทางตา แพทย์ทั่วไป รวมถึงบุคลากรสาธารณสุข เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคตา อีกทั้งประชาชนผู้สนใจในการดูแลสุขภาพตาของตนเองและคนในครอบครัว โดยผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านทุกท่านในการนำความรู้ที่ได้รับจากตำราเล่มนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลรักษา หรือให้คำแนะนำกับผู้ป่วยได้ดียิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะผลิตสื่อการสอนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการจัดหาเงินบริจาคเพื่อผู้ป่วยยากไร้ของมูลนิธิโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนเรศวร หากท่านผู้อ่านประสงค์จะร่วมทำบุญ กรุณาติดต่อมูลนิธิโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนเรศวร จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของผู้เขียน อาจารย์หน่วยกระจกตา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้ถ่ายภาพโรคตาชนิดต่างๆ อาจารย์จักษุแพทย์ที่มอบภาพถ่ายดวงตาประกอบเนื้อหาและผู้ป่วยที่เป็นเจ้าของภาพที่ผู้เขียนได้นำเสนอ ขอให้ทุกท่านจงประสบความสำเร็จและความเจริญในวิชาชีพจักษุวิทยา หากมีข้อเสนอแนะประการใด ผู้เขียนยินดีน้อมรับจากท่านผู้อ่านทุกท่านค่ะ

รสสุคนธ์ คชรัตน์

สารบัญ

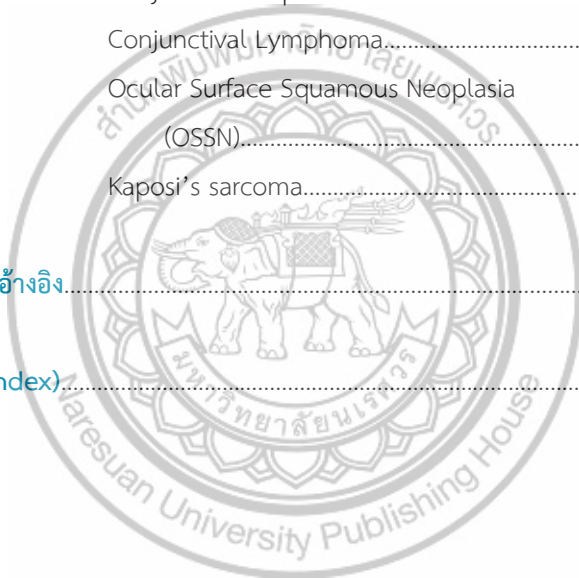
บทที่ 1	กายวิภาคและสรีรวิทยาของเยื่อบุตา (Anatomy and Physiology of Conjunctiva).....	1
	เส้นประสาทที่เลี้ยงเยื่อบุตา (innervation of conjunctiva).....	7
	ระบบหลอดเลือดของเยื่อบุตา (vessels of conjunctiva).....	7
	ระบบหลอดน้ำเหลืองของเยื่อบุตา (lymphatic system of conjunctiva).....	9
	หน้าที่และความสำคัญในทางคลินิกของเยื่อบุตา.....	10
บทที่ 2	การซักประวัติและการตรวจร่างกายผู้ป่วยตาแดง (History Taking and Physical Examination in Red Eye Patients).....	11
	ภาวะตาแดง (Red Eye).....	14
บทที่ 3	โรคของเยื่อบุตาที่พบบ่อย (Common Diseases of Conjunctiva).....	17
บทที่ 4	เยื่อบุตาอักเสบ (Conjunctivitis).....	19
	Mucopurulent Conjunctivitis.....	24
	Purulent Conjunctivitis.....	29
	Membranous Conjunctivitis.....	32

Follicular Conjunctivitis.....	33
Viral Conjunctivitis.....	33
Chlamydial Conjunctivitis.....	35
Immunologic Conjunctivitis.....	42
Allergic Conjunctivitis.....	42
Vernal Keratoconjunctivitis (VKC).....	46
Atopic Conjunctivitis.....	48
Giant Papillary Conjunctivitis.....	49
Mechanical Conjunctivitis.....	51
UV Keratoconjunctivitis หรือ Radiation Burn.....	51
Chemical Conjunctivitis หรือ Chemical Burn.....	53

บทที่ 5 การเสื่อมของเยื่อบุตา (Degeneration of Conjunctiva).....	57
Pinguecula (ตุ่มลม) และ Pterygium (ต้อเนื้อ).....	58

บทที่ 6 เนื้องอกของเยื่อบุตา (Tumor of Conjunctiva).....	67
Melanotic lesions.....	68
Nevus หรือ ไฟ.....	68
Ocular or Oculodermal Melanocytosis.....	70
Primary Acquired Melanosis (PAM).....	72
Malignant Melanoma.....	73

Amelanotic lesions.....	74
Limbal Dermoid.....	74
Dermolipoma.....	75
Pyogenic Granuloma.....	76
Lymphangioma.....	77
Conjunctival Papilloma.....	78
Conjunctival Lymphoma.....	79
Ocular Surface Squamous Neoplasia (OSSN).....	80
Kaposi's sarcoma.....	81
เอกสารอ้างอิง.....	83
ดัชนี (Index).....	87

บทที่ 1

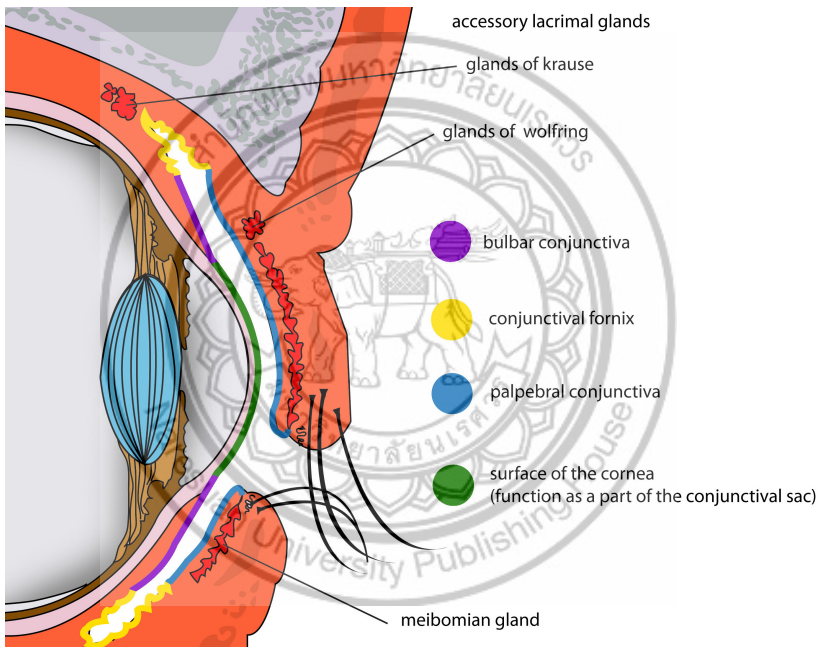

กายวิภาคและสรีระวิทยา ของเยื่อตา

Anatomy and Physiology of Conjunctiva

เยื่อบุตา (Conjunctiva) เป็น mucous membrane ที่คลุมผิวด้านในของเปลือกตา (eye lids) และผิวนอกของตาขาว (sclera) ต่อกับผิวน้ำของเปลือกตา ที่ขอบเปลือกตา (lid margin) ซึ่งเรียกว่า grey line สิ้นสุดตรง sclerocorneal junction เรียกว่า limbus

รูปที่ 1.1 ภาพตัดขวางของลูกตาส่วนหน้าแสดงเยื่อบุตาทั้ง 3 ส่วน

เยื่อบุตาจะติดแน่นที่ tarsus และที่ limbus แต่ติดอย่างหลวมๆ ที่ fornix Conjunctiva แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน

1. **Palpebral or tarsal conjunctiva** คือ ส่วนเยื่อตาที่คลุม tarsus จาก lid margin จนถึง fornix

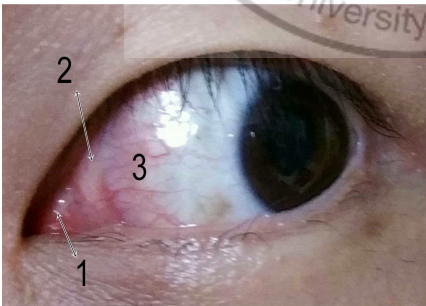
2. **Bulbar conjunctiva** คือ ส่วนที่คลุมบนลูกตา

3. **Forniceal conjunctiva** คือ ส่วนที่เป็นรอยต่อระหว่าง palpebral conjunctiva กับ bulbar conjunctiva หรืออาจเรียกว่า fornix

ลูกตาทางด้านใน (medial) ของตา จะมี conjunctival structure พิเศษ 2 ชนิด คือ plica semilunaris และ caruncle

1. **Plica semilunaris** เป็น semilunar fold ของเยื่อตาที่หนาตัวขึ้น เริ่มจาก superior fornix มาถึง inferior fornix ซึ่งเป็นการเพิ่มเนื้อที่ของเยื่อตา เพื่อให้ตากลอกไปทางด้านข้าง (lateral rotation) ได้ง่ายขึ้น

2. **Caruncle** เป็นตุ่มเนื้อเล็กๆ อยู่ medial ต่อ plica semilunaris เป็น modified skin tissue ซึ่งประกอบด้วย ขน ต่อมไขมัน (sebaceous gland) และต่อมเหงื่อ (sweat gland) แต่มีส่วนประกอบที่ผิวหนังไม่มี คือ มี lacrimal tissue (Krause glands)

ภาพลูกตาทางด้านในของตาข้างซ้าย

หมายเลข 1 คือ Caruncle

หมายเลข 2 คือ Plica semilunaris

หมายเลข 3 คือ Bulbar conjunctiva

รูปที่ 1.2 ภาพลูกตาทางด้านในของตาข้างซ้าย